

**BÉKÉS MEGYE FEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJÁNAK
(2007-2013)**

AKTUALIZÁLÁSA

/vezetői összefoglaló/

BÉKÉS MEGYE - AZ ÖSSZEFOGÁS MEGYÉJE

2010.

Tartalomjegyzék

1. Vizsgálat célja és módszertana	3
2. Stratégia félidek értékelése.....	6
2.1 Jövőkép, célrendszer értékelése	7
2.2 Programok értékelése	8
2.3 Abszorpciós képesség értékelése	9
2.4 Békés megye pozíciójának változása	10
2.5 Társadalmi-, gazdasági helyzet változása	12
2.6 Stratégia összefoglaló értékelése.....	14
3. Stratégia további kimenetét befolyásoló hatások.....	15
4. Jövőkép és célok.....	19
5. Programok, alprogramok	20
5.1. Gazdaság teljesítményének javítása	21
5.11 Egészségipar fejlesztése	21
5.12 Agrár gazdaság fejlesztése.....	25
5.13 Tudás gazdaság fejlesztése	28
5.14 Tranzit gazdaság fejlesztése.....	29
5.15 Szociális gazdaság fejlesztése.....	30
5.2 Fenntartható gazdaságfejlesztés	33
5.21 Zöld gazdaság fejlesztése.....	33
5.22 Épített- és természeti környezet fejlesztése	34
5.3 Infrastruktúra fejlesztése	35
5.31 Elérhetőség javítása.....	35
5.32 Ivóvíz minőségének javítása, hálózatrekonstrukció	36
6. Vezetői összefoglaló	37

1. Vizsgálat célja és módszertana

A 2007-2013 közötti időszakra kidolgozott megyei fejlesztési stratégia:

- **összefoglalta** a megyét érintő, a Megyei Közgyűlés, ill. a Megyei Területfejlesztési Tanács kompetenciájába tartozó fejlesztési célokat;
- **kijelölte** a célokkal kompatibilis, az UMFT-el összhangban az EU forrásokból támogatható releváns programokat és projekteket;
- **vizsgálta** a programokat és a projektkezdeményezéseknek az UMFT - el való kompatibilitását;
- **felmérte** a projektek várható forrásszükségletét.

Kiemelt célként fogalmazta meg a stratégia Békés megye tradicionális értékeinek feltárását, ill. annak vizsgálatát, hogy az értékrendek és értékek hogyan jeleníthetők meg a XXI. század igényeinek megfelelő gazdaságfejlesztési programokban.

Az elmúlt időszakban a stratégiában körvonalazott programokhoz illeszkedve kerültek kidolgozásra a megyei szintű projekttervek, ill. a megvalósításhoz szükséges pályázatok.

Az elmúlt, több mint három (2007-2010) év igazolta a stratégia **indokoltságát és megalapozottságát**, ugyanakkor napjainkban több szempont is indokolja újragondolását, (felülvizsgálatát), ill. a kívánatos és a szükséges korrekciók elvégzését.

Békés megye 2007-2013 közötti időszakra szóló **értékalapú gazdaságfejlesztési** stratégiájának aktualizálásának indokai közül négyet érdemes kiemelni:

a) A tagállamok, így hazánk is a Strukturális Alapok elvárásainak megfelelően (országos, regionális és megyei szintű) 2010 tavaszán megkezdték a 2007-2013-as tervezési időszakra vonatkozó un. **félidei értékeléseket**. (Érdemes megjegyezni, hogy először kerül sor hazánkban teljes (7 éves) tervezési ciklust érintő félidei értékelésre.) Ennek tapasztalatai alapján számos olyan igény fogalmazódhat meg, amelynek alapján a 2007-ben elfogadott stratégiát célszerű pontosítani, kiegészíteni, aktualizálni. Ez természetesen érvényes Békés megye érték alapú gazdaságfejlesztési stratégiájára is.

b) A 2008-ban kirobbant pénzügyi, majd gazdasági válság következtében **paradigma váltás** indult meg mind gazdaságelméleti, mind gazdaságpolitikai vonatkozásban. Erős egyszerűsítéssel élve, ennek lényege, hogy a helyi gazdaság szereplőire az állam a korábbinál jobban számít, ill. működésüket a korábbinál jobban segíti.

Hazánkban ezt (a 2010. áprilisi választásokat követően az új kormány) **patrióta gazdaságpolitika** néven deklarálta. Ez a gondolat érhető tetten az **Új Széchenyi Terv** vitáirában (2010. július 28.) is. Ez azt jelenti, hogy a fejlesztési tervben a korábbinál nagyobb súlyt kell kapniuk a **munkahelyek teremtését** célzó eredményes programoknak.

c) Az un. ernyőstratégia aktualizálását indokolja, hogy körvonalazódtak a Strukturális Alapok hazai felhasználásának (lehívásának) **új sarokpontjai** az Új Széchenyi Terv keretében. Kézenfekvő, hogy az itt megjelenő prioritásoknak tükröződniük kell a megyei fejlesztési törekvéseken. Ezt indokolja a forrásteremtés logikája is.

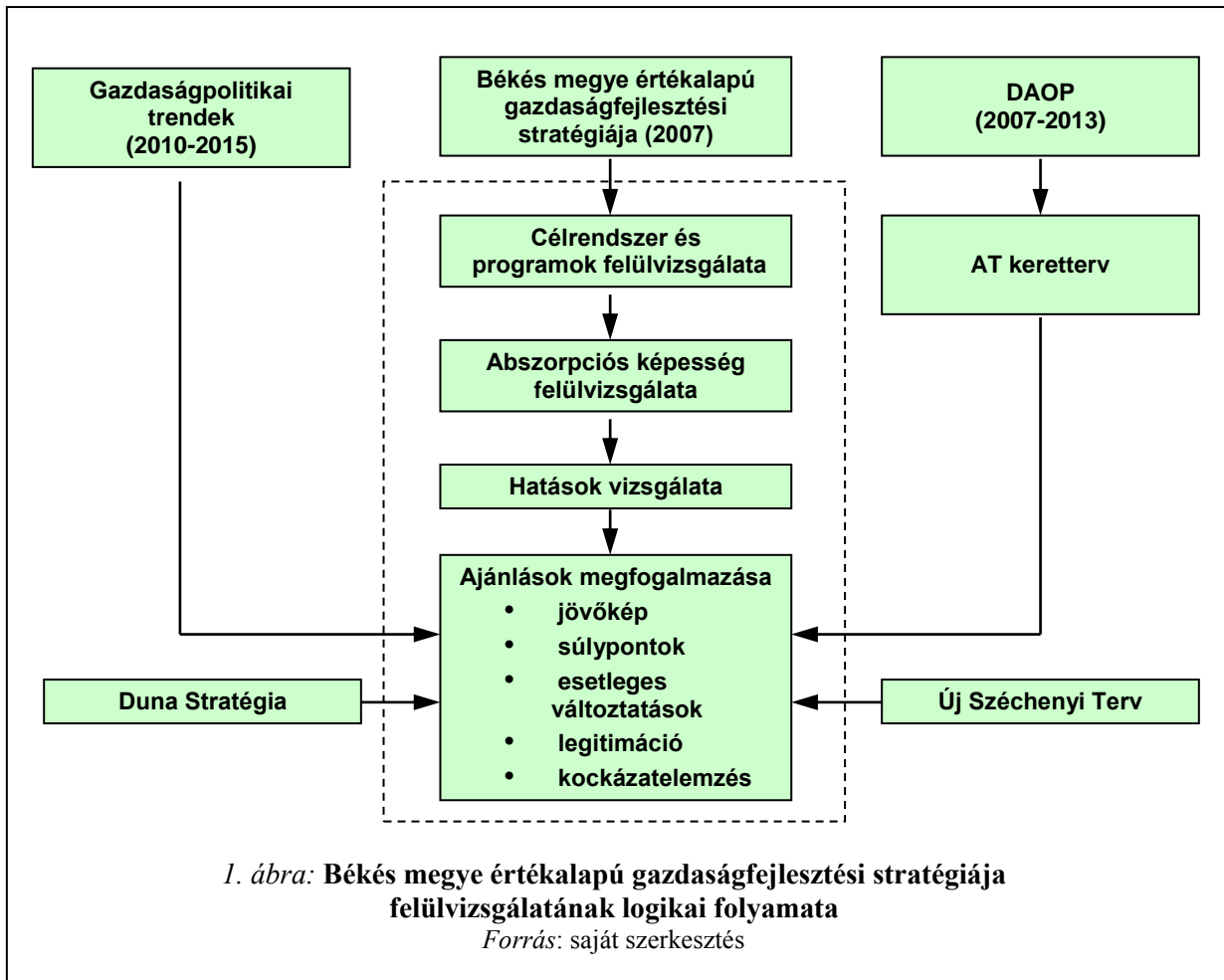
d) Az aktualizálás szükségességét támasztja alá a Duna menti országok kezdeményezésének eredményeként kidolgozás alatt álló un. **Duna Stratégia**, amelynek elsősorban a vízgazdálkodásra, a környezetvédelemre és a határon átnyúló kapcsolatokra gyakorolt hatásaival Békés megyének is számolnia kell, ill. lehet.

Mindezek figyelembe vételével az **aktualizálás célja**:

- a 2007-ben elfogadott fejlesztési stratégia jövőképek, célrendszerének értékelése; továbbá
- a stratégia által kiváltott eredmények, elmozdulások számbavétele,
- következő időszak súlypontjainak meghatározása, különös tekintettel az Új Széchenyi Terv és a Duna Stratégia fejlesztési prioritásaira,
- a következő időszak fejlesztéseire szükséges forrásleghiívások előkészítése.

A felülvizsgálat alapvetően négy pontra fókuszál: (1. ábra)

- a stratégia célrendszerének és programjainak értékelésére,
- a 2007 óta eltelt tervezési időszak megyei szintű abszorpciók képességének értékelésére,
- az elért hatások elemzésére,
- a következő időszakra vonatkozó ajánlások megfogalmazására.

Nyilvánvaló, hogy (az előbbieken már említett) gazdaságpolitikai paradigma váltás eredményeként megszülető Új Széchenyi Terv hatással lesz a Dél-Alföldi Regionális Operatív Program (DAOP) célrendszerére, program- és forrás szerkezetére, amelyre Békés megye érték alapú gazdaságfejlesztési stratégiájában figyelemmel kell lenni.

Ezzel egyidejűleg célszerű a Duna Stratégiának a természeti környezet védelmére irányuló programjaira támaszkodni.

2. Stratégia félidős értékelése

Békés megye 2007-2013 időszakra vonatkozó fejlesztési terve **integrált felfogásban készült**. Egyrészt komplexen kezelte a fejlesztési megoldásokat, másrészt integrálta az Új-Magyarország Fejlesztési Terv ágazati, a Dél-alföldi Régió Regionális Operatív Programjának (DAOP) megyei elképzeléseit, továbbá a Körös Fejlesztési Terv megállapításait.

Mindhárom dokumentum számos szakmai és társadalmi vita eredményeként formálódott ki. A dokumentumok kidolgozásuk során számos kistérségi és települési szintű érdekképviseleti, továbbá civil fórumon kerültek bemutatásra, megvitatásra).

A **széles körű előkészítettség**, a szakmai és civil fórumokon elhangzottak lehetővé tették a terv **komplexitását**, valamint kedvező fogadtatását, bizonyos esetekben projekt szintű megfogalmazását, megvalósíthatósági tanulmányának előkészítését.

A stratégia (a közgyűlési jóváhagyást követően) felkerült Békés Megye Önkormányzata honlapjára; célrendszere direkt- és indirekt módon megjelent a kistérségi fejlesztési tervekben, ill. programokban.

Az elmúlt években a Békés Megye Önkormányzat különböző szakmai- és civil fórumokon beszámolt a programok helyzetéről. Segítette, támogatta a projektek generálás folyamatát; együttműködések kialakítását, pályázatok sorát készítette el, ill. működött közre kidolgozásukban. Rendszeresen beszámolt a pályázatok státuszáról.

2.1 Jövőkép, célrendszer értékelése

A 2007-ben jóváhagyott stratégiában a nemzetközi- és a hazai gazdaságpolitikai trendek figyelembe vételével három scenárió fogalmazódott meg.

A **pesszimiztikus scenárió** azt vizionálta, hogy Békés megye társadalmi-gazdasági leszakadása állandósul, egyrészt a térség geopolitikai helyzete, másrészt a felzárkózást kiváltó források mértékének hiánya miatt !

A **realista scenárió** avval számolt, hogy a megye társadalmi-, gazdasági leszakadása megállítható, ezt követően megindítható a felzárkózás hosszú és időigényes folyamata.

Az **optimisztikus scenárió** jelentős tőke érkezését feltételezte, ezért azt vizionálta, hogy a felzárkózás folyamata már 2008-tól megindul (1. táblázat).

1. táblázat: Lehetséges scenáriók 2013-ig

Forgatókönyv	Várható tendenciák	Következmények
a) Pesszimiztikus	<ul style="list-style-type: none"> A megye politikai érdek-érvényesítő képessége gyenge marad. NFT II-ből a Dél-alföldi régióba érkező támogatások döntő hányada Csongrád- és Bács-Kiskun megyébe érkezik. A megye logisztikai szerepe tovább csökken. Csökken a társadalmi kohézió. 	<ul style="list-style-type: none"> A megye humán erőforrás potenciálja tovább csökken. A megyei területek/szolgáltatások piaca szűkül, a foglalkoztatottsági és aktivitási mutatók romlanak. Egyes (pl.: sarkadi-, mezőkovácsházi) kistérség slummosodása erősödik. A megyeközpont térségi szerepköre (pl.: oktatási-, közigazgatási-, kulturális, stb.) tovább gyengül.
b) Realista	<ul style="list-style-type: none"> A gazdaságpolitika a jelenleginél nagyobb figyelmet szentel a megyének. Megindul a helyi értékekre épülő termék-, szolgáltatás-, és piac diverzifikálás, vonzáskörzetek reaktiválása a geopolitikai változásokkal összhangban. Tudásgazdaság alapjainak lerakása. 	<ul style="list-style-type: none"> Esély van a megye gazdasági felzárkózására.
c) Optimisztikus	<ul style="list-style-type: none"> A gazdaságpolitikai forrásokat csoportosít át a Dél-alföldi régión belül Békés megye javára. EU források biztosíthatók az M44 (Kecskemét – Szarvas – Békéscsaba - Gyula-országhatár) gyorsforgalmi út építéséhez. Az országos átlagot meghaladó működőtőke érkezik a megyébe. 	<ul style="list-style-type: none"> Az infrastrukturális- és humán erőforrás potenciál, valamint a megye versenyképessége ugrásszerűen javul.

A gyakorlat a második (realista) forgatókönyvet igazolta. Ennek oka többek között az elmúlt három évben bekövetkezett gazdasági visszaesés, ill. a térségi befektetési potenciál további csökkenése volt.

2.2 Programok értékelése

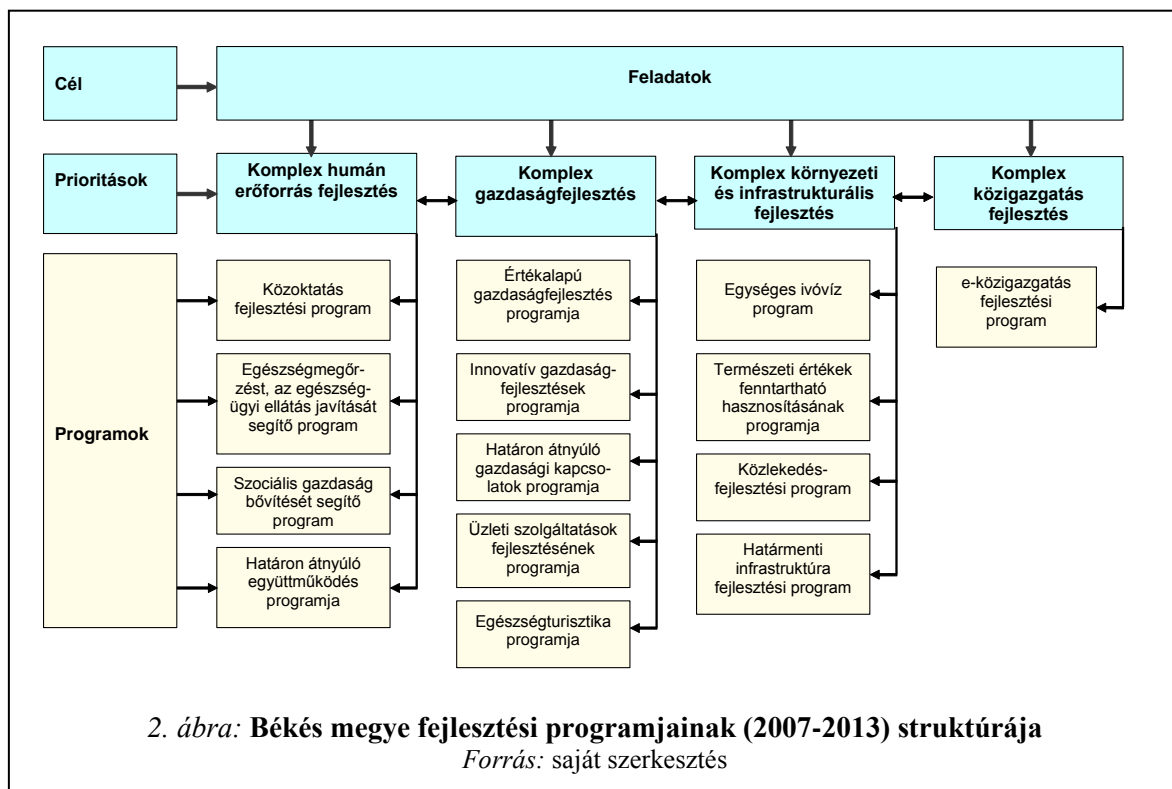
Békés megye 2007-2013 közötti időszakra vonatkozó fejlesztési terve **négy prioritásra** épült (2. ábra):

- a komplex humán erőforrás fejlesztésre,
- a komplex gazdaságfejlesztésre,
- a komplex környezeti- és infrastruktúra fejlesztésre, továbbá
- komplex közigazgatás fejlesztésre.

A prioritásokhoz programok és alprogramok kapcsolódtak. Ezek összhangban álltak az Új Nemzeti Fejlesztési Terv ágazati-, továbbá a Dél-Alföldi Régió Regionális Operatív Programjával; ugyanakkor lehetőséget adott a megye leghátrányosabb helyzetű kistérségeinek kiemelt fejlesztésére is.

Minden egyes alprogramhoz projektek tartoznak; ezek részben megyei, más részük kistérségi, valamint települési szinten realizálható feladatokat tartalmazott.

A programokhoz kapcsolódóan kísérlet történt a várható forrás igények meghatározása és a várható hatások összegezésére.

2.3 Abszorpciós képesség értékelése

A 2007-ben elfogadott komplex stratégia programjai alapján Békés Megye Önkormányzata, ill. intézményei (2010. 06. 11-ig) **65 projektet nyújtottak be** (ezek döntő többsége TÁMOP (10), TIOP (6) és DAROP (4)).

A Megyei Önkormányzat, ill. szervezeteinek pályázati aktivitása és forráslehívó képessége a hazai átlagnál eredményesebbnek bizonyult.

Ennek eredményeként 2010. áprilisáig a Megyei Önkormányzat által kezdeményezett projektek összességében 10.446.065.877,-Ft, továbbá 2.634.319,6 euró támogatásban részesültek (2. táblázat).

2. táblázat: Békés Megyei Önkormányzat projektjeinek költségadatai

	Ft	euró
Összes projekt költsége	16.787.800.123	2.825.062,0
Összes támogatás	10.446.065.877	2.634.319,6
Összes saját forrás	885.231.369*	190.742,4

*Megjegyzés: Az összeg tartalmaz 100 eFt egyéb forrást; 170 eFt pályázatból várható egyéb forrást; 625 eFt programfinanszírozást.

A projektek megvalósításához szükséges esetenkénti önrészt a Békés Megyei Önkormányzat biztosítani tudta.

A sikeres pályázatok többsége a megye infrastrukturális fejlesztéséhez járulnak hozzá. Kevésbé sikeresek voltak a munkahelyek teremtésére, ill. megtartására irányuló projektkezdeményezések Különösen sajnálatos, hogy a megye 8 települését érintő "integrált telephely fejlesztési program", valamint a hagyományos kézműves tapasztalatra és szaktudásra épülő szarvasi innovációs inkubátorház program közül egyik sem nyert kiemelt projektként támogatást.

2.4 Békés megye pozícióinak változása

Az Európai Unió 2008 óta alkalmazza a régió társadalmi-gazdasági helyzetének pozicionálására a „Regionális Lisszaboni Indexet”. (Az elnevezés az un. Lisszaboni célok elérésére való utalásból származik.)

Békés megye pozíciói változásának mérése hét indikátor alapján történt (3. táblázat).

3. táblázat: Indikátoronkénti regionális index számítás módszertana

ssz.	indikátor	Lisszaboni cél	Számítás módja
1.	15-74 éves férfiak foglalkoztatási rátája	$(85 * 4 + 50) / 5 = 78$	$1 - \frac{\text{lisszaboni cél} - \text{regionális ráta}}{35}$
2.	15-74 éves nők foglalkoztatási rátája	$(64 * 4 + 50) / 5 = 61$	$1 - \frac{\text{lisszaboni cél} - \text{regionális ráta}}{35}$
3.	1000 lakosra jutó középiskolai tanulók száma	osztrák átlag	$1 - \frac{\text{osztrák átlag} - \text{regionális ráta}}{\text{osztrák átlag} - 47}$
4.	Felsőfokú képzésben tanulók aránya a 15-64 évesek körében	12,5	$1 - \frac{\text{lisszaboni cél} - \text{regionális ráta}}{\text{lisszaboni cél}}$
5.	K+F ráfordítások a GDP %-ában	1,5	$1 - \frac{\text{lisszaboni cél} - \text{regionális ráta}}{\text{lisszaboni cél}}$
6.	Egy főre jutó GDP	osztrák átlag	$1 - \frac{\text{osztrák átlag} - \text{regionális ráta}}{\text{osztrák átlag}}$
7.	Egy főre jutó hozzáadott érték	osztrák átlag	$1 - \frac{\text{osztrák átlag} - \text{regionális ráta}}{\text{osztrák átlag}}$

Forrás: saját szerkesztés

Megjegyzés: amennyiben valamely régió értéke meghaladja a Lisszaboni célértéket, akkor értéke = 1.

Megyéink Lisszaboni indexének változását az 4. táblázat szemlélteti.

4. táblázat: Regionális index megyei értékei

Megye	2005	2006	2007	2008	2009
Budapest	60,90	61,01	58,52	60,13	60,46
Pest	15,68	14,79	15,32	17,09	17,91
Fejér	22,90	24,24	23,90	25,45	24,19
Komárom-Esztergom	21,00	19,11	19,19	22,45	19,53
Veszprém	25,24	24,32	25,79	26,94	25,84
Győr-Moson-Sopron	26,77	27,68	28,15	32,29	32,04
Vas	20,18	21,21	32,34	25,65	28,36
Zala	19,94	17,95	17,97	18,17	16,67
Baranya	17,35	16,57	10,53	10,34	14,33
Somogy	6,94	2,92	0,32	5,36	4,31
Tolna	9,74	7,71	4,64	6,94	8,17
Borsod-Abaúj-Zemplén	5,75	4,95	4,72	6,03	6,96
Heves	9,49	9,03	10,81	14,60	14,71
Nógrád	0,00	0,00	0,39	0,00	0,00
Hajdú-Bihar	29,22	27,32	24,79	32,55	28,60
Jász-Nagykun-Szolnok	7,40	7,90	11,13	14,86	13,61
Szabolcs-Szatmár-Bereg	2,30	0,80	0,00	1,65	2,55
Bács-Kiskun	13,49	12,07	14,39	15,99	16,42
Békés	3,90	3,05	4,29	4,55	4,69
Csongrád	29,64	30,22	29,12	29,70	30,11

Forrás: saját szerkesztés

Békés megye regionális indexe (bár évről-évre) javul, de változatlanul alacsony (csak Nógrád, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Somogy megyét előzi meg).

Ennek oka:

- a GDP arányos K+F+I ráfordítás alacsony szintje,
- a felsőfokú képzésben tanulók alacsony aránya.

2.5 Társadalmi-, gazdasági helyzet változása

A megye társadalmi, gazdasági helyzetében 2007 óta összességében **pozitív elmozdulás történt**. Ennek mértékű, részben a nemzetközi pénzügyi válság, másrészt a hazai gazdaság visszaesése miatt elmarad a remélt mértéktől, amit a Strukturális- és Kohéziós Alapokból megvalósult fejlesztések nem tudtak (tudnak) kompenzálni.

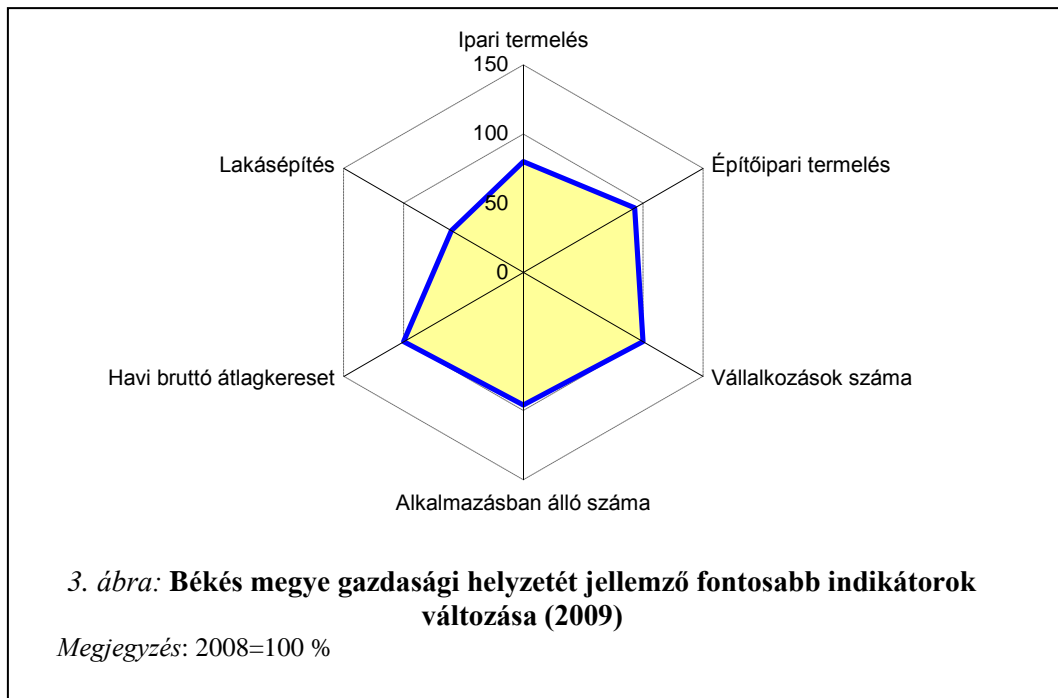
Ezt támasztják alá a gazdaságstatisztikai adatok is.

2009-ben Békés megyében a 4 fő feletti vállalkozások telephely szerinti adatai alapján az ipari termelés értéke (az előző évihez képest) az országosnál 1 százalékponttal kisebb mértékben, 17 %-kal csökkent. A megyei székhelyű 49 főnél többet foglalkoztató szervezetek ipari termelése és értékesítése az országosnál jobban csökkent, egyaránt több mint ötödével maradt el az egy évvel korábitól. A megyei székhelyű építőipar országos átlagot meghaladó termeléseszköket produkált, a beruházások teljesítményértéke még folyóáron sem érte el a tavalyit. A vendégek és a vendégéjszakák száma mérséklődött. A szálláshelyek vendégeinek növekvő hányada külföldi, számuk 2 %-kal csökkent, a belföldi vendégek az előbbinél jobban, közel 9 %-kal lett kevesebb. A regisztrált vállalkozások száma kismértékben emelkedett, a vállalkozói aktivitás (az egyéni vállalkozások nagy száma miatt) magasabb az országosnál.

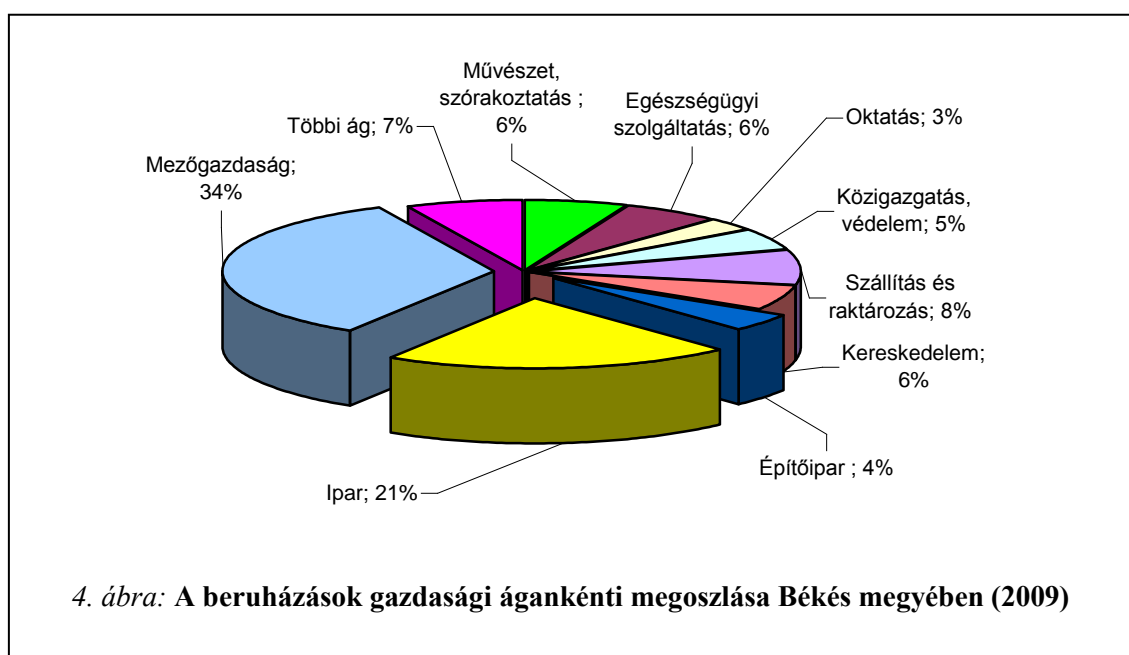
A megyében zajló kedvezőtlen irányú demográfiai folyamatok miatt a népesség természetes fogyása tovább folytatódott, de ennek mértéke az előző évihez képest mérséklődött.

A megfigyelt gazdasági szervezeteknél alkalmazásban állót létszáma 4,7 %-kal, havi átlagkeresete 1,2 %-kal volt kisebb, mint 2008-ban. A fogyasztói árak 4,2 %-os emelkedése a reálkeresetek csökkenéséhez vezetett.

A lakásépítésben mutatkozó visszaesés az országosnál jóval nagyobb volt.

2009-ben a megye megfigyelt gazdasági szervezetei közel 45 milliárd forintot fordítottak beruházásra, folyóáron kevesebbet, mint egy évvel korábban. A beruházási célú kiadások 44 %-át építésre, 51 %-át gépek, járművek beszerzésére fordították. Az építési beruházások folyóáron számított értéke meghaladta az egy évvel korábbit, a gépek és járművek viszont számottevően elmaradt attól.

2.6 Stratégia összefoglaló értékelése

A 2007 óta eltelt időszak elegendő hosszú ahhoz, hogy a 2007-ben elfogadott Békés megyei fejlesztési stratégia vonatkozásában érdemi megállapításokat lehessen tenni, ill. SWOT elemzésnek lehessen alávetni.

A stratégia vitathatatlan erősségének bizonyult:

- **Újszerűsége**, ami a megye társadalmi (mint pl.: az itt élő lakosság hagyományos szorgalma, kitartása, megújulási képessége, stb.), gazdasági (mint pl.: hagyományos mezőgazdasági, élelmiszerfeldolgozó iparágai, stb.) értékeinek – értékalapú - újra élesztésében nyilvánult meg. A 2007-ben meglepően újszerű gondolatot a megye lakossága kedvezően fogadta, hamar tudott evvel azonosulni. Az értékalapúság megalapozása érdekében a Békés Megyei Levéltár koordinálásával komoly kutatómunka indult, amelynek már jelentős eredményei vannak.
- A stratégiába foglalt programok véglegesítését szakmai-, kamarai- és kistérségi fórumok előzték meg. Így a végleges dokumentum számos vonatkozásban kiegészült, ill. ismertté vált, ami nagyban hozzájárult elfogadottságához, ill. a projektek generálásához.
- A stratégia **ernyő jellegű**, ami összhangban áll a Megyei Önkormányzat gazdaság- és társadalompolitikai feladat hatás-és felelősségi körével.
- A stratégia megkülönböztetett figyelmet fordított a megye leghátrányosabb helyzetben lévő kistérségeinek **felzárkóztatására**.

Számos előnye ellenére a stratégiának voltak veszélyei, amelyek egy része politikai jellegű volt, más részük pedig az előre nem látott méretű hazai gazdasági visszaesésből származott.

- Érdemi áttörés nem következett be foglalkoztatás terén elsősorban azért, mert a megye nem kapott támogatást a térségi ipari parkok hálózatának kialakításához.
- Nem sikerült kiemelt kormányzati projektként elfogadtatni az M44-es út (Kecskemét – Szarvas – Békéscsaba – Gyula - országhatár) gyorsforgalmi úttá történő fejlesztését.

3. Stratégia további kimenetét befolyásoló hatások

Békés megye fejlesztési stratégiájára a jövőben alapvetően két tényező lesz hatással:

a) Európai Unió tagállamai, ill. **hazánk gazdasági helyzete.**

A 2007 után bekövetkezett pénzügyi válság kedvezőtlenül érintette az EU tagállamok gazdasági helyzetét. Csökkentek az adóbevételek, romlottak a foglalkoztatási mutatók, visszaesett a tagállamok exportja, nehezen kiszámíthatóvá vált az euró/USD árfolyam. A pénzügyi válság valamennyi tagállam esetében növelte a költségvetési hiányt. Több euró körhöz tartozó tagállam (Görögország, Spanyolország, Portugália) nem tudta a hiánycélokot tartani.

Hazánkat a pénzügyi krízis legyengült gazdasági és morális helyzetben érte el 2007-ben, ami tovább rontotta a vállalkozói légkört.

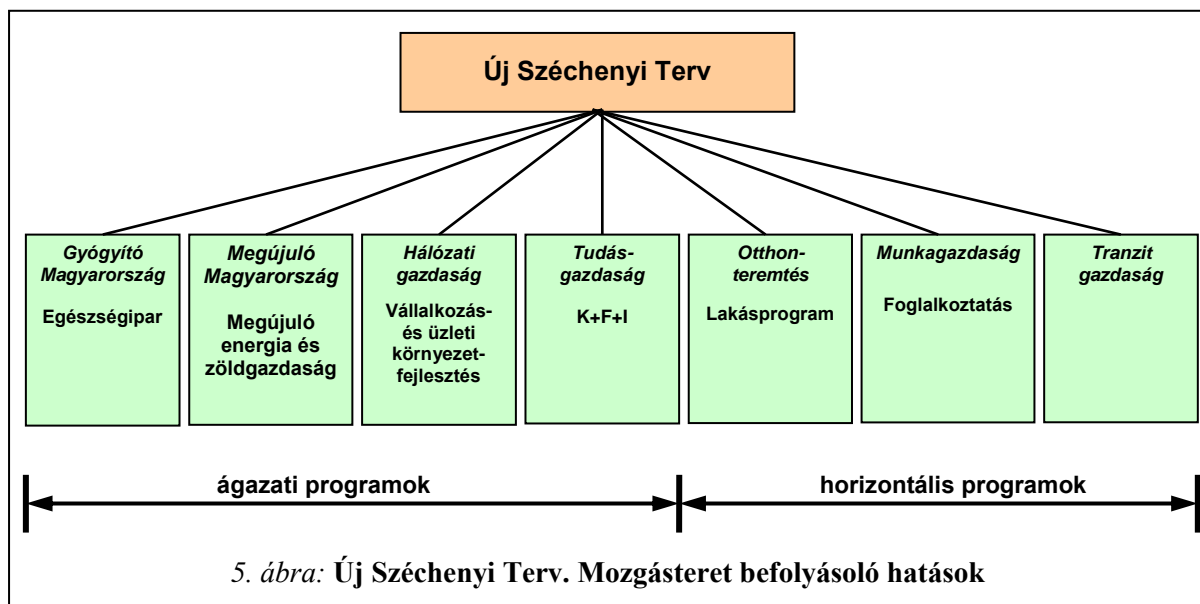
Az elkövetkező időszakra (2010-2013) vonatkozóan a gazdaságelemzők óvatos optimizmusú előrejelzésesei arra engednek következtetni, hogy a vállalkozások gazdasági és bürokratikus terhei csökkennek, ami természetesen a Békés megyei vállalkozások helyzetét, ill. foglalkoztatási képességét is pozitívan befolyásolhatja.

b) Kormányzat új gazdaságfejlesztési törekvései.

Az Új Magyarország Fejlesztési Terv kiegészítéseként számolni kell a jövőben mind az Új Széchenyi Terv, mind pedig a Duna Stratégiában megjelenő új hangsúlyokkal.

Új Széchenyi Terv

A Kormány 2010. júliusában tette közzé az un. Új Széchenyi Terv vitairatát, amelyben négy ágazat (egészségipar, zöld gazdaság, hálózati gazdaság, tudásgazdaság) és három (otthonteremtés, munka- és teljesítményközpontú gazdaság, tranzitgazdaság) horizontális prioritás jelenik meg (5. ábra).

Az Új Széchenyi Tervben az alábbi ágazati kitorési pontok jelennek meg (5. táblázat).

5. táblázat: Új Széchenyi Terv prioritásai

Egészségipar	Hálózati gazdaság	Zöld gazdaság	Tudás-gazdaság
<ul style="list-style-type: none"> • gyógyszeripar • orvosi műszergyártás • gyógyászati segédeszközök gyártása • termál-egészségturizmus • egészségügyi szakképzés • balneológia • növényházi kertészet • gyógynövénytermesztés és feldolgozás • szépségipar • ásványvíztermelés 	<ul style="list-style-type: none"> • autóipari beszállítói program • regionális klaszter(ek) • kereskedelmi beszállítói hálózat(ok) • tranzitszerep hasznosítása 	<ul style="list-style-type: none"> • geotermikus energia hasznosítása • nap- és szélenergia hasznosítása • biomassza- és energianövények hasznosítása • biokertészet • bio-élelmiszeripar • biotechnológiai kutatások • épületek energiahatékonyságának javítása • természet- és vízvédelem 	<ul style="list-style-type: none"> • kreatív iparágak (film, design, építészet, iparművészet, webes-internetes szolgáltatások) • új tudást teremtő iparágak (nanogyógyászat, nanotechnológia, stb.)

Békés megye esetébe mind a négy ágazati prioritás potenciálisan jelentős fejlesztési lehetőségeket biztosít (figyelembe véve a helyi (természeti-, termelési- és humán erőforrás adottságokat).

Így az egészségipar esetében:

- a termál- és egészségturizmus,
 - az egészségturisztikai szakképzés,
 - a balneológia,
 - a növényházi kertészet,
 - a gyógynövénytermesztés és feldolgozás és
 - az ásványvíztermelés
- adottságai a legkedvezőbbek.

A hálózati gazdaság prioritás esetében:

- az egészségturisztikai klaszterek,
- a kereskedelmi beszállítói hálózatnak van elsősorban továbblépési lehetőség.

Az un. **zöld gazdaság** valamennyi megjelölt prioritása összhangban van Békés megye adottságaival, fejlesztési elehetőségeivel.

Az un. **tudásgazdaság** esetében az e-piacok fejlesztését célszerű preferálni.

Duna Stratégia

A Duna Stratégia prioritásának mindegyike illeszthető Békés megye fejlesztési programjaihoz (6. ábra).

Jövőkép: A dunai térség Európa érték-alapú és biztonságos térsége										
Átfogó cél: A Duna integráló szerepének erősítése fenntartható fejlesztéssel										
Stratégiai prioritások										
I. A Dunai térség biztonságának erősítése országon belül és határokon átívelően				II. Fenntartható gazdaságfejlesztés			III. Dunai identitás és együttműködés erősítése			
I. A. Természeti környezet értékeinek védelme	I. B. Energiaellátás biztonsága	I. C. Társadalmi, gazdasági biztonság javítása	I. D. Élelmiszerellátás és biztonsága	II. A. Duna-térségi közlekedés javítása	II. B. Tájhonos turizmus fejlesztése	II. C. Az ipari feltételeinek javítása	III. A. Érték- és örökség védelem	III. B. Kulturális együttműködé s	III. C. Oktatási és képzési együttműködés	III. D. Együttműködés és partnerség
Intézkedések (beavatkozási területek)										
<ul style="list-style-type: none"> Bioszféra- védelem megszervezése Közös vízgyűjtő- és vízkészlet-gazdálkodás kialakítása Ivóvíz-minőség védelem feltételeinek javítása Határokon átívelő szennyezések (levegő, víz, zaj) terjedésének megelőzése Hulladékgazdálkodás fejlesztése 	<ul style="list-style-type: none"> Energiahálózatok és termelő kapacitások fejlesztése Lokális megújuló energia (nap, szél, geoterm rendszerek) létrehozása Nukleáris biztonság javítása Energia takarékoság elősegítése 	<ul style="list-style-type: none"> Migráció kezelése Bűnözés megelőzése Járványok megelőzése és E-egészségügy Katasztrófa (főleg vízkár elleni) védelem Lokális pénzügyi hálózatok fejlesztése 	<ul style="list-style-type: none"> Ökológiai és hagyományos termelési kultúra alapú agrár-fejlesztés elősegítése Helyi piacok fejlesztése GMO-mentesség fenntartása 	<ul style="list-style-type: none"> Fenntartható követelmények, megfelelő hajóútvonal és eszközpark biztosítása Térségi közlekedési kapcsolatok és határok átjárhatóság javítása 	<ul style="list-style-type: none"> Vízparthoz kötődő turizmus környezeti feltételeinek megteremtése A táj és kulturális adottságokra épülő közös turisztikai arculat építése 	<ul style="list-style-type: none"> Tudásigényes és környezetbarát iparágak fejlesztése Tradíciókon alapuló helyi erőforrásokra alapozott gazdaság (KKV) 	<ul style="list-style-type: none"> Közös európai értékek (pl.: tolerancia, demokrácia, kisebbségvédelem) elterjesztése Közös (épített) örökség megőrzése, tudatosítása Társadalmi migráció elősegítése 	<ul style="list-style-type: none"> Nyelvi-kulturális összetartozás erősítése Civil kapcsolatok élénkítése Egyházi-vallási kapcsolatok erősítése 	<ul style="list-style-type: none"> Tapasztalatcsere és tudástranszfer elősegítése Oktatás és képzés hálózati bővítése Környezettudatosság javítása 	<ul style="list-style-type: none"> Intézményi és önkormányzati együttműködés helyi, térségi, euróregionális és nemzetközi szinten A térségi közösen tervezés kiterjesztése
Horizontális intézkedés 1.: Az EU egységes piacának elősegítése										
Horizontális intézkedés 2.: Kutatás-fejlesztés és innováció elősegítése										
Horizontális intézkedés 3.: Klímaváltozás társadalmi-gazdasági következményeinek mérséklése										

6. ábra: A Magyar Duna-térség jövőképe és stratégiai célrendszere

4. Jövőkép és célok

A megyei fejlesztési stratégiában (2007-ben megfogalmazott) jövőkép és célrendszer változatlanul helytálló, alapvető módosításra nincs szükség.

a) **Átfogó célja:** a megye társadalmi, gazdasági mutatói romlásának megállítása, felzárkóztatás megindítása. Az átfogó cél magába foglalja mind a kohéziót, mind pedig a versenyképesség javítását.

b) **Specifikus céljai:**

- **Életminőség javítása.** Békés megyében élők egyik legsúlyosabb gondja, hogy a perifériára sodródott - elsősorban a Mezőkovácsházai és a Sarkadi - kistérségekben a lakosság elszegényedése aggasztó méreteket öltött. Úgy tűnik, hogy ez a tendencia erősödik; fennáll annak a veszélye, hogy generációkat érint, ill. egyre erősebb lesz a területi koncentrációja. A folyamat megállítására csak komplex, összehangolt terv segítségével van remény.
- **Gazdasági teljesítmény növelése és a foglalkoztatás javítása,** értékalapú gazdasági láncok, hálózatok kialakítása. Békés megye termőföldi adottságai változatlanul jók, ezért a megye agrárgazdaságát és adottságait a korábbi súlyának megfelelően kell kezelni, vissza kell állítani a feldolgozóipart.
- **Innovatív energiagazdálkodás** feltételeinek megteremtése a megye vízkészletére, napenergiájára alapozva.
- **Környezeti fenntarthatóság javítása.** Békés megye komoly értéke természeti adottságai, ezért a fejlesztéseknél biztosítani kell ezek fenntarthatóságát.

c) **Operatív céljai:**

- a foglalkoztatás és az önfoglalkoztatási képesség javítása;
- a képzettség és képezhetőség javítása;
- a népesség egészségi állapotának javítása;
- a közösségi/kulturális értékek megőrzése, gazdagítása, helyi közösségek erősítése;
- Békés megyei termék imázs kialakítása.

Összefoglalva: Az aktivitási-, a foglalkoztatási arány növelése, a munkanélküliségi ráta csökkenése kiemelt fontosságú feladat. E nélkül aligha képzelhető el a kohéziós folyamatok erősítése.

5. Programok, alprogramok

Békés megye integrált fejlesztési stratégiájának struktúrája három pillérre támaszkodik (6. táblázat).

6. táblázat: Békés megye integrált fejlesztési stratégiájának program és alprogram struktúrája

Gazdaság teljesítményének javítása	Fenntartható gazdaság fejlesztése	Infrastruktúra fejlesztése
<p>a) Egészségipari fejlesztése</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rehabilitációs ellátórendszert fejlesztő alprogram • Egészséges megye alprogram • Egészségipari klaszter alprogram <p>b) Agrár gazdaság fejlesztése</p> <ul style="list-style-type: none"> • Komplex agrár vezértermék és hálózatok fejlesztése alprogram • Békés megyei termék alprogram <p>c) Tudásgazdaság fejlesztése</p> <ul style="list-style-type: none"> • Életpálya tervezési alprogram <ul style="list-style-type: none"> - Útjelző: tanácsadói operatív alprogram - Empátia: tanár felkészítő operatív alprogram - Érvényesülés: diák felkészítő operatív alprogram • Hálózatfejlesztési alprogram <ul style="list-style-type: none"> - Kapcsolati háló operatív alprogram • Képzésfejlesztési alprogram <ul style="list-style-type: none"> - Hozzáértés: gyakorlati képzésfejlesztési operatív alprogram - Mozgástér: mobilitás operatív alprogram - Idegen nyelvek operatív alprogramja - Strukturális fejlesztés operatív alprogramja - Élettér: horizontális fejlesztési operatív alprogram - Kézfogás: vonzástér bővítési alprogram 	<p>a) Zöld gazdaság fejlesztése</p> <ul style="list-style-type: none"> • Alternatív energiaforrások hasznosításának alprogramja <p>b) Épített és természeti környezet fejlesztése</p> <ul style="list-style-type: none"> • Határon átnyúló (közös) környezetvédelmi fejlesztések alprogramja 	<ul style="list-style-type: none"> • Ivóvíz minőségének javítása a szükséges hálózati rekonstrukcióval együtt • Elérhetőség javítása (infrastruktúra; közúti, vasúti, légi közlekedés)

6. táblázat folyt.

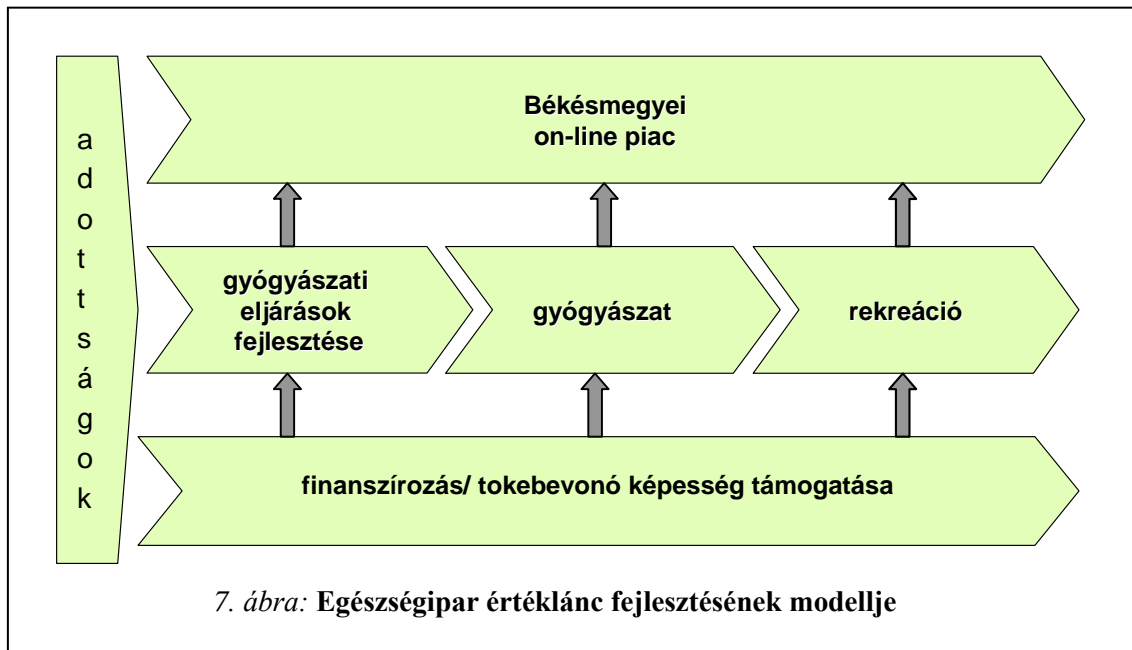
Gazdaság teljesítményének javítása	Fenntartható gazdaság fejlesztése	Infrastruktúra fejlesztése
<ul style="list-style-type: none">• Hátrányos helyzetűek esélyegyenlőségi alprogramja<ul style="list-style-type: none">- Helyzetbe hozás operatív alprogramja- Felzárkóztatási alprogram• e-önkormányzat alprogram• e-piacok alprogram <p>d) Tranzit gazdaság fejlesztése</p> <ul style="list-style-type: none">• Határon átnyúló gazdasági kapcsolatok fejlesztése alprogram <p>e) Szociális gazdaság fejlesztése</p> <ul style="list-style-type: none">• Személyi szolgáltatások fejlesztése alprogram• Települési szolgáltatások fejlesztése alprogram		

5.1. Gazdaság teljesítményének javítása

A gazdaság teljesítményének javítása egyrészt a foglalkoztatás növelésével, másrészt az értéklánc mentén történő hozzáadott érték javításával érhető el.

5.11 Egészségipar fejlesztése

Békés megye egyik kitörési pontja az egészségipar fejlesztése lehet. Ehhez különösen a mozgásszervi betegségek kezeléséhez szükséges természeti- és humán feltételek adottak; fejlesztésük kiemelt fontossággal bír (7. ábra).

Az értéklánc kiinduló pontja a beavatkozásokat, ellátásokat megalapozó kutatásoknak és fejlesztéseknek kell lenniük. Mind a kutatás, fejlesztés, mind a hozzá kapcsolódó beavatkozások csak akkor indíthatják el az egészségipar kialakulását, ha megtörténik a termék alakítása, ill. a termék bevezetése. Ennek egyik kiemelkedően fontos feltétele a szolgáltatások on - line piacának kialakítása, az azon keresztül történő promoció és értékesítés.

a) Rehabilitációs ellátórendszer fejlesztő alprogram

A rehabilitációs és egészségügyi ellátórendszerének átalakítási alprogramja két célt szolgál:

- Rehabilitációs és egészségügyi rendszer hatékonyságának javítása.
- Alkalmazott kutatásfejlesztési tevékenységek letelepítése és indítása, ami közvetlenül szolgálja az egészségügyi szolgáltatások fejlesztését, beleértve a térítés ellenében igénybe vehető szolgáltatásokat és a szerződéses alapon külföldi és hazai magánbetegek gyógyítását is ellátó kórház klaszter megszervezését.

Ez olyan fejlesztéseket jelent, amelyek egyidejűleg szolgálják a lakosság közeli és kórházon kívüli ellátások fejlesztését (járóbeteg ellátás, otthoni szakápolás, egynapos sebészeti ellátás), valamint a kórházi szektorban a progresszív ellátási logika szerint megvalósítandó koncentrációt.

7. táblázat: Rehabilitációs- és egészségügyi ellátórendszert fejlesztő alprogram

Alprogram célja	<ul style="list-style-type: none">• Ellátórendszer hatékonyságának javítása.• Rehabilitációs egészségügyi ipar feltételeinek megteremtése.
Alprogram tartalma	<ul style="list-style-type: none">• Rehabilitációs klaszter létrehozása.• Termék- és szolgáltatás-fejlesztés.• Települési szintű egészségjavítási terv elkészítése.
Érintett szervezetek	<ul style="list-style-type: none">• Pándy Kálmán Kórház, Gyula.• Réthy Pál Kórház, Rendelőintézet.• Orosháza Városi Önkormányzat Kórháza.• Gyógyfürdők.• szakképző intézmények.• egészségügyi vállalkozások.

b) Egészségipari klaszter alprogram

A klaszter célja az egészségipar és az egészségturizmus koordinált összehangolt működésének biztosítása; az egészségturizmusban található lehetőségek feltárása, a Békés megyei gyógyfürdők, wellness központok, hozzájuk kapcsolódó létesítmények és kiszolgáló vállalkozások, szállodák, kórházak és a megyében praktizáló orvosok együttműködési feltételeinek megteremtése.

Békés megye fejlődésében fontos szerepet játszhat az egészségturizmushoz kapcsolódó vállalkozások közös fellépése.

Az elmúlt évek gazdasági és turisztikai fejlesztései előremozdították a megye turizmusát, de további lépések szükségesek ahhoz, hogy az elkezdődött fejlesztések befejeződjenek és fenntarthatóvá váljanak.

A megye turisztikai fejlesztése két részre osztható, ám ezek szervesen összekapcsolódnak:

- Az egyik rész a gyógyturizmus, ahol az integrált fejlesztések révén a meglévő kapacitásokat lehet összehangolni, valamint minden betegség típusra megtalálható komplex lehetőséget kidolgozni. Ami fontos és a megyének egyedülálló lehetősége, hogy minden jelentősebb gyógyászati fürdő mellett található kórház és így a folyamatos és teljes körű orvosi ellátás is megoldható.

- A másik rész az aktív turizmus, ahol a vizek, a természet adta lehetőségek a családok, az ifjúság, a természet kedvelőknek nyújtanak lehetőséget a hosszabb itt tartózkodásra. Azonban elsőként szükséges a vízi-, lovas-, kerékpáros-, és ökoturisztikai útvonalakat összekötni, a pihenési, kikötési, megállási lehetőségeket, valamint a tájékozódást biztosítani. Ezt követően összefogással biztosítható a megyébe érkező vendégek részére a komplex 3 vagy több napos aktív itt tartózkodás.

Az egészségipari klaszterben jelenleg 5 nagyobb projektelem található, melyek projektszintű kialakításánál elsősorban a 2007-2008-as, valamint a 2009-2010-es akciótervi időszakot lehet figyelembe venni. Azonban a megye többi településének is adott a lehetőség a klaszter révén a csatlakozáshoz, ez pedig növelheti a program komplexitását, és javíthatja a turisták legszélesebb körének igényeihez igazodó komplex programcsomagok kialakításának lehetőségét, ezzel pedig az ide látogató turisták számának, itt tartózkodási idejének és költségének a növelését. Ilyen fejlesztési pontok lehetnek:

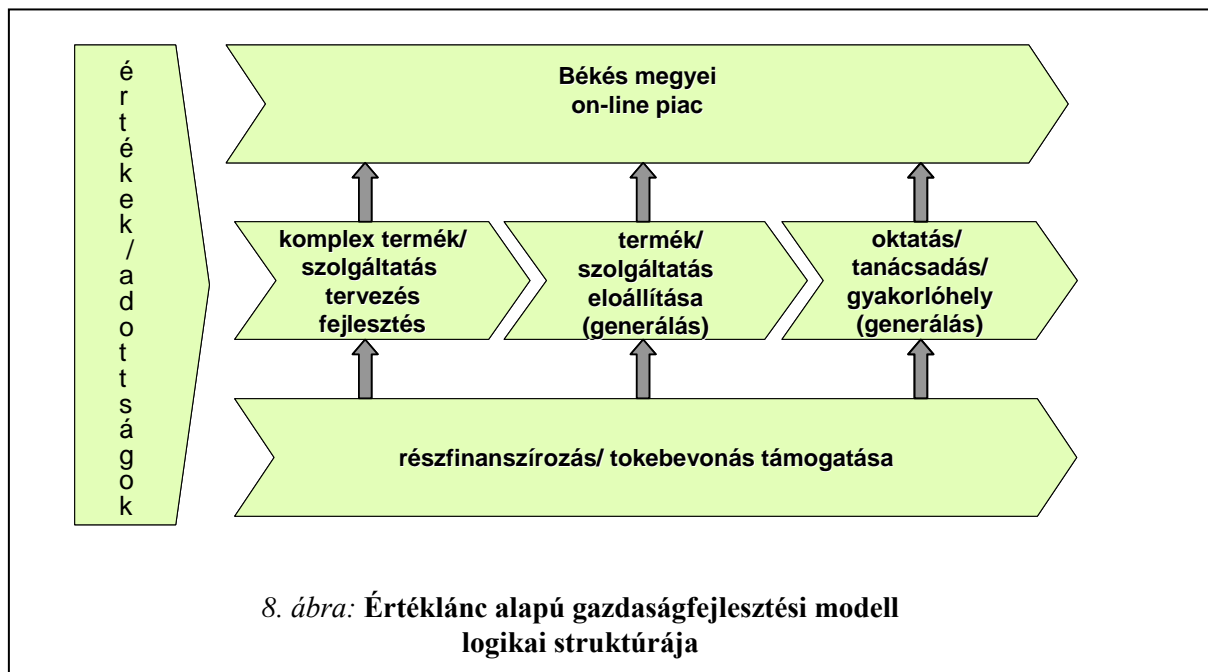
- Gyógyfürdők (Békés, Orosháza – Gyopáros, Gyula, Gyomaendrőd, Füzesgyarmat, Tótkomlós, Nagybánhegyes, Dévaványa),
- Aktív turizmus (Mezőhegyes, Füzesgyarmat, Kondoros, Szabadkígyós, Békésszentandrás, Vésztő, Dévaványa, Kardoskút, Biharugra, Szarvas, Gyomaendrőd, Békés). *9. táblázat: Egészségipari klaszter*

Cél	<ul style="list-style-type: none"> • Békés megye termál adottságainak hatékonyabb hasznosítása. • Magas hozzáadott értékű „tisza” ágazat létrehozása. • Egészségügyi innováció segítése.
Intézkedések indokoltsága	<p>A mozgásszervi problémák tipikusan civilizációs betegségnek számítanak. Egyre nagyobb kereslet van mind Európában, mind hazánkban ilyen jellegű problémák komplex kezelésére.</p> <p>Békés megye adottságai, másrészt az eddigi előzmények esélyt adnak arra, hogy létrejöjjön a megyében a mozgásszervi rehabilitációt segítő egészségipari klaszter. A Dél-békési térségben már ma is jelentős román állampolgár érkezik kezelésre.</p>
Célcsoport	<ul style="list-style-type: none"> • Vállalkozások. • Egészségügyi intézmények. • Képzőhelyek.

5.12 Agrár gazdaság fejlesztése

A megye fenntartható gazdasági növelése értéklánc mentén történő fejlesztéssel valósítható meg. Ennek lényege, hogy a termék/ szolgáltatás ötletétől az értékesítésig egymásra épülő, helyi hálózatba szervezett rendszer jelenik meg a piacon (8. ábra)

Az integrált értéklánc egyben a magasabb hozzáadott érték garanciája. Jelenleg a megye gazdasági szereplőinek hozzáadott érték előállító képessége alacsony, így a vállalkozások eredményessége is kicsi, ezért versenyképességük gyenge.

a) Komplex agrár vertikumok és hálózatok fejlesztése alprogram

Békés megye fejlődése mindig szorosan összefüggött a mezőgazdaság- és az élelmiszerfeldolgozó ipar helyzetével. Amikor az ágazat hozzáadott értéke, termelési mutatói, ár- és költségszínvonala jó volt, a megyében élők jövedelmi viszonyai is kedvezően alakultak.

Az elmúlt évek hibás gazdaság- és vidékfejlesztési koncepciója azt eredményezte, hogy az ágazat mutatói kedvezőtlenül alakultak, a megye élelmiszer feldolgozó vállalkozásainak jelentős része csődbe jutott, ill. foglalkoztató képessége jelentős mértékben romlott.

A megyei fejlesztési stratégia fontos célja a megye élelmiszergazdaságának fejlesztése, a mezőgazdasági kis- és középvállalkozások hatékonyságának javítása, működési stabilitásuk megteremtése, új élelmiszer-feldolgozó vállalkozások létrehozása, komplex vertikumok megteremtése.

Az agrár hálózatok és klaszterek lehetővé teszik:

- a tranzakciós és szállítási költségek csökkentését,
- a gyorsabb és pontosabb információáramlást,
- a gördülékenyebb inpuhelyettesítést,
- az iparági technológiai és szervezési tapasztalatok (learning-by-doing) megismerését,
- az iparági tudás állandó cseréjét,
- a kockázatok szétterítését,
- közös kutatások és fejlesztések elindítását,
- a helyi társadalom támogatását (képzési intézmények, infrastruktúra fejlesztése stb.),
- a gyorsabb piaci alkalmazkodást,
- az iparág piacára történő belépést (alacsonyabb belépési korlátok).

Békés megye termőföldi, klimatikus adottságai ma is kiválóak a mezőgazdaságra és állattenyésztésre.

Az alprogram tehát egyrészt a hibás gazdaságpolitika következtében megszűnt élelmiszer-feldolgozó vállalatokat kívánja újra indítani, másrészt a mezőgazdasági termelők és feldolgozók kiszolgáltatottságát kívánja (a hálózatokba szervezéssel) csökkenteni (10. táblázat).

10. táblázat: Mezőgazdasági, feldolgozóipari hálózatok fejlesztése alprogram

Alprogram célja	<ul style="list-style-type: none">• Komplex vertikumok létrehozása.• Hozzáadott érték növelése.• Foglalkoztatás javítása.• Kis- és közepes nagyságú üzemek hatékonyságának javítása.
Alprogram tartalma	<ul style="list-style-type: none">• Feldolgozóipari hálózatok létrehozása.• On-line piacon való megjelenés technikai feltételeinek megteremtése.
Érintett szervezetek	<ul style="list-style-type: none">• Egyéni gazdálkodás.• Kis- és közepes nagyságú mezőgazdasági üzemek.• Mezőgazdasági- és élelmiszer-feldolgozóipari szakképző intézmények.• Agrárkamara.

A mezőgazdaság foglalkoztató és eltartó képessége ennek eredményeként javítható, az un. kisüzemek gazdálkodása hatékonyabbá tehető. Ezt kell szolgálnia a termelők és a feldolgozók hálózatba – klaszterbe szervezése valamint kiemelt jelentőségű és szükséges az on-line piacon történő megjelenése.

b) Békés megyei termék alprogram

A mezőgazdasági termékek piacképességének növelése érdekében meg kell tervezettni a „Békés megyei termék” megkülönböztető logót, ki kell alakítani odaítélésének feltételeit, be kell vezetni a köztudatba.

Az un. lokálpatrióta gazdaság tudatos építésének ez fontos feltétele (11. táblázat).

11. táblázat: Békés megyei termék alprogram

Alprogram célja	<ul style="list-style-type: none">• Megye termékei piacképességének növelése.• Foglalkoztatás javítása.• Versenyképesség javítása.
Alprogram tartalma	<ul style="list-style-type: none">• Minőségbiztosítási rendszerek bevezetése.• PR programok kidolgozása.• e-programok – on line értékesítés fejlesztése.• Helyi piacok erősítése
Érintett szervezetek	<ul style="list-style-type: none">• Egyéni gazdálkodók.• Kis- és közepes nagyságú mezőgazdasági üzemek.• Mezőgazdasági- és élelmiszer-feldolgozóipari szakképző intézmények.• Agrárkamara.

Hazánkba érkező mezőgazdasági termékek egy részének eredete bizonytalan. A Békés megyei termékek esélyeit növelné a tájspecifikus, környezettudatos termesztési és tenyésztési eljárások bevezetése, ill. az ahhoz kapcsolódó termékmarketing kialakítása. A térségről alkotott pozitív kép ilyen módon visszahathat a termékekre, ill. a termékek iránti keresletre.

5.13 Tudásgazdaság fejlesztése

Békés megye társadalmi-gazdasági felzárkóztatásának alapvető feltétele a lakosság képzettségének javítása. A tudásgazdaság alapjainak megteremtése aligha képzelhető el a Békés megyében élők iskolázottságának javítására szolgáló beavatkozások nélkül. A prioritás két lábon áll (12. táblázat):

- közoktatás fejlesztési program,
- e-kultúra fejlesztést segítő program.

Mint azt a stratégiát megalapozó 2006. évi helyzetvizsgálat és elemzés igazolta, Békés megyében az elmúlt években folyamatosan romlott a lakosság eltartó képessége (napjainkban a teljes lakónépesség csupán $\frac{1}{4}$), ami a csökkenő lakónépesség, alacsonyabb foglalkoztatás, gyengébb iskolázottság, rosszabb vásárlóerő, magasabb szociális ellátás igények ördögi körét vetítette előre.

12. táblázat: Békés megye tudásgazdaság fejlesztési prioritásainak struktúrája

Oktatás-fejlesztési program	e-kultúra fejlesztési program
a) Életpálya tervezési alprogram a/1. Útjelző: tanácsadói részprogram a/2. Empátia: tanár felkészítő részprogram a/3. Érvényesülés: diák felkészítő részprogram b) Hálózatfejlesztési alprogram b/1. Kapcsolati háló operatív alprogram c) Képzésfejlesztési alprogram c/1. Hozzáértés: gyakorlati képzésfejlesztés részprogram c/2. Mozgástér: mobilitás részprogram c/3. Idegen nyelvek részprogramja c/4. Strukturális fejlesztés részprogramja c/5. Élettér: horizontális fejlesztési részprogram c/6. Kézfogás: vonzástér bővítési részprogram d) Hátrányos helyzetűek esélyegyenlőségi alprogramja d/1. Helyzetbe hozás részprogramja d/2. Felzárkóztatási részprogram	e-önkormányzat alprogram e-piacok alprogram

5.14 Tranzit gazdaság fejlesztése

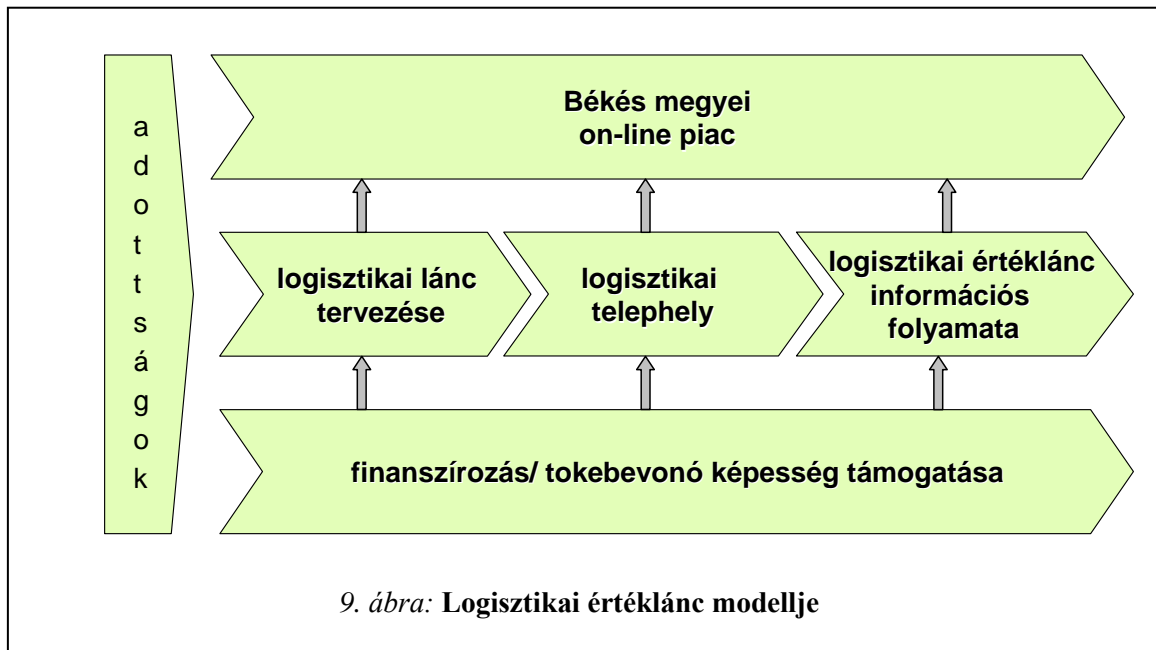
A térség gazdaságtörténetével összefüggő, hitelt érdemlő munkák mindegyike a Békés megyei román-magyar határszakasz két oldalán fekvő területet egységes, összefüggő egészként tárgyalja, amit az 1920-as, un. Trianoni szerződés által végbement geopolitikai változások mesterségesen kettévágott.

Kézénfekvő tehát a korábbi, s ma is életképesnek bizonyuló kereskedelmi-, gazdasági-, kulturális, oktatási kapcsolatok újraélesztése, tartalmi gazdagítása, közös infrastrukturális fejlesztések elvégzése, ill. azok eredményeinek hasznosítása.

Ennek esélyei ma jobbak, mint az elmúlt évtizedekben voltak; úgy tűnik, hogy az Európai Unió által biztosított források (korábban Interreg, jelenleg HU- RO ET programok) is ösztönzőleg hatnak (hathatnak) a határ két oldalán élő partnerekre.

A kapcsolatok intenzifikálása különösen kedvező lehetőséget ad:

- a termelői, beszállítói kapcsolatok fejlesztésére (határon átnyúló hálózati kiépítésére,
- a határmenti együttműködés szervezeti centrumainak erősítésére,
- a határmenti marketing erősítésére.

5.15 Szociális gazdaság fejlesztése

Az 1989 után hazánkban bevezetett piacgazdasági modell társadalom egy részét egzisztenciális szempontból marginalizálja. Különösen érzékelhető ez Békés megye alapvetően agrárjellegű határmenti kistérségeiben.

Ezért a munkavállaláshoz kötődő jóléti szolgáltatások csak korlátozottan érhetőek el a perifériára szorultak számára. A szociális gazdaság elsődleges célja egyfajta szociális biztonság megteremtése az itt élők körének.

Békés megye élelmiszerfeldolgozó ágazatainak hanyatlása, a feldolgozóipar felszámolása különösen hátrányosan érintette (érinti) az alacsony iskolai végzettségű (elsősorban női) munkavállalókat.

A konzerviparágakban, a baromfi feldolgozóknál, a hűtőházakban dolgozó állandó és idegymunkások jelentős része ma munkanélküli. (Az érintett települések, ill. kistérségek helyzetét különösen rontja, hogy jelentős részük családfenntartó.)

Az elmúlt években (elsősorban a helyi önkormányzatok által működtetett) közmunka programok (alacsony hatékonyságuk, formális feladataik, stb. miatt) nem váltották be a reményt.

A helyi szociális gazdaságnak a helyi szükségletek kielégítésére kell irányulnia, meghatározott idő után önfinanszírozóvá, fenntarthatóvá kell válnia.

Alapvető célja a programnak a foglalkoztatottság növelése, a munkanélküliség csökkentése, új munkahelyek megteremtése, legális jövedelem biztosítása. A cél biztosítja a be nem jelentett munkák formalizálását, a munka- és családi kötelezettségek összekapcsolódását, a szociális és jogi védettséget.

A szektor célcsoportját az alacsony iskolai végzettségű vagy képzettség nélküli állástalanok, a tartós munkanélküliek, az elhelyezkedési nehézségekkel küzdő pályakezdő fiatalok, a gondozási kötelezettséggel terhelt nők, az idős és fogyatékkal élő emberek, és a társadalmi beilleszkedési zavarokkal küzdő személyek alkotják. A másik oldalon a célcsoportba tartoznak a szociális gazdaság termékeinek és szolgáltatásainak fogyasztói, felhasználói.

(A szociális gazdaság koncepcióját az Európai Unió Fehér Könyve – Növekedés, Versenyképesség, Foglalkoztatás – vázolta fel nagy vonalakban, mint egyikét a 21. századba vezető fejlődési utaknak. Ennek lényege: a háztartások és egyének által igénybe vehető helyi szolgáltatások piaccá szervezése, amittől három millió új munkahelyet remélnek; European Commission, 1994).

a) Személyi szolgáltatások fejlesztése alprogram

A betegek rehabilitációja sok esetben igen hosszadalmas folyamat, ami az esetek többségében nem folytatható le kórházi körülmények között. Ugyanakkor a paciensek, ill. a hozzátartozók a kórházból történő távozás után tanácstalanok, mit kell tenniük a teljes gyógyulás érdekében.

Az alprogram célja:

- kórházakban eltöltött idő csökkentése;
- bizonyos esetekben a kórházban történő ápolás elkerülése;
- azoknak a betegeknek és hozzátartozóiknak segítség nyújtás, akik nem igényelnek folyamatos kórházi-, orvosi felügyeletet, de teljes gyógyulásuk vagy állapotuk javítása, megőrzése érdekében rendszeres szakellátásra van szükségük és az otthonukban biztonsággal megadható;
- gyógyíthatatlan betegek segítése emberi méltóságuk megőrzésében, szükségleteik kielégítésében.

13. táblázat: Személyi szolgáltatások fejlesztése alprogram

Alprogram célja:	Otthoni segítség és ápolás, idős-gondozás, gyermekfelügyelet, tanulási nehézségekkel küszködő fiatalok korrepetálása, őrzés, postaszolgálat, főtt étel és vásárolt áruk házhoz szállítása. Alprogram üzenete: <i>A szolidaritás munkaalkalmat teremt !</i>
Alprogram tartalma:	Felkészítés a feladatok megoldására és forrásteremtés.
Érintett szervezetek:	<ul style="list-style-type: none"> • Önkormányzatok. • Civil szervezetek. • Képző intézmények. • Egészségügyi szervezetek.

b) Települési szolgáltatások fejlesztése alprogram

Az alprogram célja: a tartós munkanélküliek, és a munkanélküli ellátásból már kiszorult aktív korú, rendszeres szociális segélyezettek átmeneti foglalkoztatása, olyan munkában, ami települési, közösségi célokat valósít meg. A közmunka-program a munkaerő-piaci szempontból leghátrányosabb településeket és térségeket, valamint társadalmi csoportokat részesíti előnyben.

14. táblázat: Települési szolgáltatások fejlesztése alprogram

Alprogram célja:	A településen élők közérzet javításához kapcsolódó tartós foglalkoztatási projektek kidolgozása, finanszírozási feltételeinek megteremtése. Alprogram üzenete: <i>A szolidaritás munkaalkalmat teremt !</i>
Alprogram tartalma:	Település gondozás, céltaxi-járat üzemeltetése, szelektív hulladékgyűjtés és –újrahasznosítás.
Érintett szervezetek:	<ul style="list-style-type: none"> • Önkormányzatok. • Civil szervezetek. • Képző intézmények.

5.2 Fenntartható gazdaságfejlesztés

Önmagában a foglalkoztatás javítása a megye gazdasági-társadalmi felzárkóztatásához aligha elégséges. Ezért a helyi adottságokra épített innovatív ágazatépítési programot kell indítani. Ennek alapvetően két iránya lehet:

- a megújuló energiaforrásokra épülő fejlesztés,
- épített és természeti környezet fejlesztése.

5.21 Zöld gazdaság fejlesztése

Az alprogram alapvető célja a bioenergetikai ipar meghonosítása, ill. az ehhez kapcsolódó K+F részfeladatok megoldása. Az alprogram főbb elemei:

- Alapanyagtermelési (energianövény és takarmánynövény termesztés), integráció, növénynevelés, szállítási logisztikai feladatok megoldása.
- Technológia fejlesztés K+F+ I feladatok elvégzése.
- Biomassza üzem felépítése, hőenergia előállítása, „zöldáram” termelés.
- Etanol gyártás melléktermékeként keletkező takarmány előállítás.

5.22 Épített- és természeti környezet fejlesztése

15. táblázat: Határon átnyúló (közös) környezetvédelmi fejlesztések alprogramja

Intézkedés	A településközi együttműködések javítása
Fő célkitűzés	A meglévő önkormányzati, települési, kulturális együttműködések összehangolása, szervezetté tétele, fejlesztése; a testvérvárosi kapcsolatok, közös fejlesztési programok erősítése.
Intézkedések indoklása	A határon túli régiók együttműködése – főleg a közép- és kelet-európai országok között – szerves része annak az európai törekvésnek, amely az Európai Nemzetközi Regionális Egyezmény keretében fogalmazódott meg. Az intézkedések: <ul style="list-style-type: none"> – Meglévő települési együttműködések tartalmi fejlesztése, kiterjesztése, szervezetté tétele, – Közös fejlesztési programok kidolgozása, – Testvérvárosi (testvértelepülési) kapcsolatok kialakítása, – Az együttműködés kulturális, gazdasági alapjainak erősítése, – Az együttműködések marketing és informatikai szempontú fejlesztése.
Az intézkedések által érintett területek (projekt szint)	A kistérség és szomszédos települések.
Célcsoportok	Az érintett határmenti önkormányzatok és önkormányzati társulások, határmenti helyi és regionális egyesületek és szövetségek, valamint a kistérség lakossága és a határon túli lakosság.
Output indikátorok	<ul style="list-style-type: none"> – Határmenti együttműködésre biztosított, elnyert támogatás nagysága. – Határmenti együttműködés keretében létrehozott programok, fejlesztések száma
Eredmény indikátorok	<ul style="list-style-type: none"> – Interregionális programok számának növekedése. – Határon átnyúló programokban résztvevő szervezetek számának növekedése. – Határmenti térség és programjainak ismertsége.
Hatás indikátorok	<ul style="list-style-type: none"> – Határmenti térségen belüli idegenforgalom élénkülése. – Együttműködő határmenti térség nemzetközi idegenforgalmának növekedése.

5.3 Infrastruktúra fejlesztése

Gazdaság és az infrastruktúra fejlettsége szoros kölcsönhatásban van egymással. Meghatározói egy térség fejlettségének, illetve elmaradottságának. Békés megye leszakadásának egyik oka az infrastrukturális fejlesztések hiánya volt; a megye elérhetősége rossz, az ivóvíz minősége a települések egy részén nem felel meg az EU elvárásoknak. Mindezek alapján aligha vitatható, hogy a gazdasági-, társadalmi felzárkózás nem képzelhető el a műszaki- és a környezetvédelmi infrastruktúra fejlesztése nélkül.

Békés megye hosszú távú fenntartható fejlődésének nélkülözhetetlen alapja a szennyezésektől mentes természeti és mesterséges környezet.

A tervek (és remények) ellenére sem indult meg a 44-es (Kecskemét, Szarvas –Békéscsaba – Gyula - országhatár) út gyorsforgalmi úttá történő kiépítése. Gyakorlatilag a megyeszékhely (ill. a 44-es út menti települések) elérhetősége nem javult, ellenkezőleg, az út állapota számos helyen tovább romlott.

Komoly feladatot, kihívást jelent az EU 98/83/EK Rendelet irányelveinek, előírásainak megfelelő vízminőség biztosítása a térségben élők számára.

16. táblázat: Békés megye komplex környezeti- és infrastruktúra fejlesztő alprogram

Egészséges ivóvíz program	Közlekedésfejlesztési program
<ul style="list-style-type: none">Ivóvíz minőségének javítása, hálózatrekonstrukció	<ul style="list-style-type: none">Az M44 –es gyorsforgalmi út megépítéseBékés Megyei Repülőtér fejlesztése (Békéscsaba)

5.31 Elérhetőség javítása

Elérhetőség javítása, közúti infrastruktúra fejlesztése

Békés megye közlekedési helyzete az elmúlt két évtizedben nem változott. Autópálya nincs, a jelenlegi 44-es út állapota évről-évre romlik; a hosszabb megközelítési idő miatt nem tud vonzó telephelyet kínálni.

Ugyancsak problémát jelent, hogy az érvényben lévő országos közlekedéspolitikai, valamint területfejlesztési koncepció tervezete Békés megyében csak 2030-ra irányozza elő a megye területén gyorsforgalmi út építését, a Déli Autópálya megvalósulásának esélye pedig pillanatnyilag igen csekély.

A megye közlekedési hálózata rossz. Műszaki paraméterei, a főutak alacsony részaránya, az összekötő és bekötőutak hiánya nehezíti a hátrányos helyzetű kistérségek, települések gazdasági és társadalmi fejlődését.

Ezért kiemelt jelentőségű a megye út- és vasúti hálózatának, továbbá a békéscsabai repülőtérnek a fejlesztése. Ez lehetővé tenné a kistérségi élelmiszergazdaság nagy értékű termékeinek gyors célba juttatását és elsősorban az üzleti szféra, valamint a külföldi turisták számára a térségbe való utazás idejének lényeges lerövidítését.

A településeket összekötő mellékúthálózat kiépítettségében és állapotában igen nagyok a különbségek a jobb helyzetű középső, valamint a számos problémával rendelkező északi és déli területek között. Ráadásul ez utóbbi főút-hiányos területeken a mellékutak forgalmi szerepe jóval nagyobb. Mivel az országos közlekedésfejlesztési programok marginális kérdésként kezelik az alsórendű úthálózatokat, hiányzó szakaszaik megépítésében és a meglévők állapotának javításában fokozott megyei szerepvállalás szükséges.

5.32 Ivóvíz minőségének javítása, hálózatrekonstrukció

A felzárkózási program kiemelt feladatként kezeli az egészséges ivóvízhez jutás feltételeinek megteremtését a térség valamennyi településén, a csatornázottság arányának javítását és korszerű, környezetbarát szennyvíztisztítás feltételeinek megteremtését, a meglévő vízbázis védelmét !

A műszaki infrastruktúra fejlesztés feltétele pályázati úton elnyerhető források; a helyi lakosság és önkormányzatok anyagi helyzete nem teszi lehetővé a probléma saját erőből történő megoldását.

6. Vezetői összefoglaló

Békés megye 2007-2013 közötti időszakára kidolgozott értékalapú gazdaságfejlesztési stratégia cél- és programstruktúrája minden szempontból helyesnek bizonyult, összhangban áll az Európai Unió és az Új Magyarország Fejlesztési Terv elvárásaival, jelentős mértékben hozzájárul a megye gazdaság- és társadalmi felzárkóztatásához.

A tervezési ciklus második felében (2010-2012 között) a korábbinál nagyobb súlyt kell helyezni:

- a foglalkoztatás javítására,
- a megye adottságainak megfelelően ágazatok (agrárium, egészségipar, tranzitgazdaság) versenyképességének növelésére és
- a szakképzés, felnőttképzés hatékonyságának javítására.

Békéscsaba, 2010. augusztus 31.

Közös munkánk, értékeink, hagyományaink ápolása a jövő záloga, hiszen Békés megye mindannyiunk otthona.

Kutatásvezető:

Prof. Dr. Kocziszky György
CONSULTING-SZENZOR Kft.